

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

PUBLISHED SINCE 1944

1 (395)

JANUARY-FEBRUARY 2022

ALMATY, NAS RK

Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы «ҚР ҰҒА Хабаршысы» ғылыми журналының Web of Science-тің жаңаланған нұсқасы Emerging Sources Citation Index-те индекстелуге қабылданғанын хабарлайды. Бұл индекстелу барысында Clarivate Analytics компаниясы журналды одан әрі the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index және the Arts & Humanities Citation Index-ке қабылдау мәселесін қарастыруда. Web of Science зерттеушілер, авторлар, баспашылар мен мекемелерге контент тереңдігі мен сапасын ұсынады. ҚР ҰҒА Хабаршысының Emerging Sources Citation Index-ке енуі біздің қоғамдастық үшін ең өзекті және беделді мультидисциплинарлы контентке адалдығымызды білдіреді.

НАН РК сообщает, что научный журнал «Вестник НАН РК» был принят для индексирования в Emerging Sources CitationIndex, обновленной версии Web of Science. Содержание в этом индексировании находится в стадии рассмотрения компанией Clarivate Analytics для дальнейшего принятия журнала в the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index и the Arts & Humanities Citation Index. Web of Science предлагает качество и глубину контента для исследователей, авторов, издателей и учреждений. Включение Вестника НАН РК в Emerging Sources Citation Index демонстрирует нашу приверженность к наиболее актуальному и влиятельному мультидисциплинарному контенту для нашего сообщества.

NAS RK is pleased to announce that Bulletin of NAS RK scientific journal has been accepted for indexing in the Emerging Sources Citation Index, a new edition of Web of Science. Content in this index is under consideration by Clarivate Analytics to be accepted in the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index, and the Arts & Humanities Citation Index. The quality and depth of content Web of Science offers to researchers, authors, publishers, and institutions sets it apart from other research databases. The inclusion of Bulletin of NAS RK in the Emerging Sources Citation Index demonstrates our dedication to providing the most relevant and influential multidiscipline content to our community.

Бас редактор:

ҚОЙГЕЛДИЕВ Мәмбет Құлжабайұлы (бас редактор), тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 3

Редакция алқасы:

ОМАРОВ Бауыржан Жұмаханұлы (бас редактордың орынбасары), филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) Н = 4

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі (Алматы, Қазақстан) Н = 1

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан) Н = 4

ЙОВИЦА Радуга Патетре, Ph.D (археология), Нью-Йорк университетінің профессоры (Нью-Йорк, АҚШ) Н = 19

БАНАС Йозеф, әлеуметтану ғылымдарының докторы, Жешув технологиялық университетінің профессоры (Жешув, Польша) Н = 26

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Украинаның еңбек сіңірген ғылым және техника қайраткері, «Киев-Могила академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина) Н = 2

МАКУЛОВА Айымжан Төлегенқызы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Нархоз Университеті (Алматы, Қазақстан) Н = 3

ИСМАҒҰЛОВ Оразақ Исмағұлұлы, тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) Н = 6

ӘБЖАНОВ Ханкелді Махмұтұлы, тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 4

БИЖАНОВ Ахан Хұсайынұлы, саясаттану ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, Философия, саясаттану және дінтану институтының директоры (Алматы, Қазақстан) Н = 1

ТАЙМАҒАМБЕТОВ Жакен Қожахметұлы, тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 4

СҮЛЕЙМЕНОВ Майдан Күнтуарұлы, заң ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 1

САБИКЕНОВ Салахиден Нұрсарыұлы, заң ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 2

ҚОЖАМЖАРОВА Дариякул Пернешқызы, тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 2

БАЙТАНАЕВ Бауыржан Әбішұлы, тарих ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 1

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Мүслімқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 1

ШАУКЕНОВА Зарема Каукенқызы, әлеуметтану ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі (Алматы, Қазақстан) Н = 1

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Өмірбекқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі (Алматы, Қазақстан) Н = 2

НУРҚАТОВА Ляззат Төлегенқызы, әлеуметтану ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі (Алматы, Қазақстан) Н = 1

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Ресей білім академиясының академигі (Мәскеу қ.), Педагогикалық білім беруді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан) Н = 1

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, педагогика кафедрасының меңгерушісі, К.Г. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және басқару университетінің Әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдар және технологиялар факультетінің деканы (Мәскеу, Ресей) Н = 34

ДЫБО Анна Владимировна, филология ғылымдарының докторы, РҒА корреспондент-мүшесі, РҒА Тіл білімі институтының Орал-алтай тілдері бөлімінің меңгерушісі (Мәскеу, Ресей) Н = 3

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген № 16895-Ж мерзімдік басылманың тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2021

Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

Главный редактор:

КОЙГЕЛЬДИЕВ Мамбет Кулжабаевич (главный редактор), доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 3

Редакционная коллегия:

ОМАРОВ Бауыржан Жумаханулы (заместитель главного редактора), доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК (Нур-Султан, Казахстан) Н = 4

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 1

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан) Н = 4

ЙОВИЦА Радуга Пэтрэ, доктор философии (Ph.D, археология), профессор Нью-Йоркского университета (Нью-Йорк, США) Н = 19

БАНАС Йозеф, доктор социологических наук, профессор Жешувского технологического университета (Жешув, Польша) Н = 26

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заслуженный деятель науки и техники Украины, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина) Н = 2

МАКУЛОВА Айымжан Тулегеновна, доктор экономических наук, профессор, Университет Нархоз (Алматы, Казахстан) Н = 3

ИСМАГУЛОВ Оразак Исмагулович, доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК (Нур-Султан, Казахстан) Н = 6

АБЖАНОВ Ханкелди Махматович, доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 4

БИЖАНОВ Ахан Хусаинович, доктор политических наук, член-корреспондент НАН РК, директор Института философии, политологии и религии (Алматы, Казахстан) Н = 1

ТАЙМАГАМБЕТОВ Жакен Кожаметович, доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 4

СУЛЕЙМЕНОВ Майдан Кунтуарович, доктор юридических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 1

САБИКЕНОВ Салахиден Нурсариевич, доктор юридических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 2

КОЖАМЖАРОВА Дариякуль Пернешевна, доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 2

БАЙТАНАЕВ Бауржан Абишевич, доктор исторических наук, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 1

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Муслимовна, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 1

ШАУКЕНОВА Зарема Каукеновна, доктор социологических наук, профессор, академик НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 1

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Омирбековна, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 2

НУРКАТОВА Лязгат Толегеновна, доктор социологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК (Алматы, Казахстан) Н = 1

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, академик Российской академии образования (г. Москва), директор Центра развития педагогического образования (Алматы, Казахстан) Н = 1

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики, декан факультета Социально-гуманитарных наук и технологий Московского государственного университета технологий и управления имени К.Г. Разумовского (Москва, Россия) Н = 34

ДЫБО Анна Владимировна, доктор филологических наук, член-корреспондент РАН, заведующий отделом урало-алтайских языков Института языкознания РАН (Москва, Россия) Н = 3

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы). Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № 16895-Ж, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2022

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

Editor in chief

KOIGELDIEV Mambet Kulzhabaevich (Editor-in-Chief), Doctor of History, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 3

Editorial board:

OMAROV Bauyrzhan Zhumakhanuly (Deputy Editor-in-Chief), Doctor of Philology, Professor, Academician of NAS RK (Nur-Sultan, Kazakhstan) H = 4

MATYZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 1

SAPARBAYEV Abdizhappar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology, (Almaty, Kazakhstan) H = 4

JOVICA Radu Petre, Ph.D, History, Archeology, Professor, New York University (New York, USA) H = 19

BANAS Joseph, Doctor of Social science, Professor, Rzeszow University of Technology (Rzeszow, Poland) H = 26

LUKYANENKO Irina, doctor of economics, professor, honored worker of Science and Technology of Ukraine, head of the department of the National University «Kyiv-Mohyla Academy» (Kiev, Ukraine) H = 2

MAKULOVA Aymzhan Tulegenovna, doctor of economics, professor, Narkhoz University (Almaty, Kazakhstan) H = 3

ISSMAGULOV Orazak Issmagulovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of NAS RK (Nur-Sultan, Kazakhstan) H = 6

ABZHANOV Khankeldi Makhmutovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 4

BIZHANOV Akhan Khusainovich, Doctor of Political Sciences, Corresponding Member of NAS RK, Director of the Institute of Philosophy, Political Science and Religion (Almaty, Kazakhstan) H = 1

TAIMAGAMBETOV Zhaken Kozhakhmetovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of NAS RK, (Almaty, Kazakhstan) H = 4

SULEYMENOV Maidan Kuntuarovich, Doctor of Law, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 1

SABIKENOV Salakhiden Nursarievich, Doctor of Law, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 2

KOZHAMZHAROVA Dariyakul Perneshevna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 2

BAITANAEV Baurzhan Abishevich, Doctor of Historical Sciences, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 1

BAZARBAYEVA Zeinep Muslimovna, Doctor of Philology, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 1

SHAUKENOVA Zarema, Doctor of Sociology, Professor, Academician of NAS RK (Almaty, Kazakhstan) H = 1

DZHOLDASBEKOVA Bayan Umirbekovna, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of NAS RK H = 2

NURKATOVA Lyazzat Tolegenovna, Doctor of Social Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan (Almaty, Kazakhstan) H = 1

ABYLKASYMOVA Alma Yessimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of NAS RK, academician of the Russian Academy of Education (Moscow), Director of the Center for the Development of Pedagogical Education (Almaty, Kazakhstan) H = 1

SHISHOV Sergey, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy, Dean of the Faculty of Social Sciences and Humanities and Technologies of the Razumovsky Moscow State University of Technologies and Management (Moscow, Russia) H = 34

DYBO Anna Vladimirovna, Doctor of Philology, Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences, Head of the Department of Ural-Altai Languages of the Institute of Linguistics of the Russian Academy of Sciences (Moscow, Russia) H = 3

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications of the Republic of Kazakhstan No. 16895-Ж, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

B. Shukurova¹, M. Kaiyrgaliyeva¹, Ch. Buharbaev¹, G. Aktailakova¹, G. Kerimbek²

¹Baishev University, Aktobe, Kazakhstan;

²South Kazakhstan Medical Academy, Kazakhstan, Shymkent.

E-mail: shukurovabm@mail.ru

WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF COST MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE

Abstract. Currently, the competitiveness of domestic enterprises in market conditions, which is the basis for the stability of the country's economy, depends primarily on the level of capital of this production. And the importance of achieving maximum economic success by minimizing costs in the development of these enterprises, fully studying economic costs, as well as emphasizing the importance of costs in evaluating business decisions at enterprises based on the formation of effective economic functioning of enterprises by calculating the cost of production, and determining the role of financial management in managing enterprise costs. Today, in the context of Kazakhstan's transition to a market economy, the issues of reducing the costs of enterprises are becoming more important than the administrative and command system. Currently, the company has financial independence, effective distribution of funds from the sale of products, effective use of the proceeds, before receiving income, it must analyze all types of costs and ways to reduce them. Only in this case can we say with certainty that we have received income. Costs differ in the area of formation and turnover. Production costs are divided into trade, transport, storage costs, and total and fractional costs by their inclusion in the cost. Production costs are also called cost at the production level. Also, the success of an enterprise depends on the formation of cost for several reasons: the sale of products and production costs are a key element in determining the selling price, competitive price; cost information is generated in the management and forecasting of production and costs; cost will be required when determining the balance when performing material calculations at the end of the reporting period.

Key words: expense, income, analysis, synthesis, risk, product, finance, supply, demand, plan, cost.

Б.М. Шукурова^{1*}, М.Г. Кайыргалиева¹, Ш.М. Бухарбаев¹, Г.Н. Актайлакова¹, Г.Е. Керімбек²

¹Баишев университеті, Ақтөбе, Қазақстан;

Оңтүстік Қазақстан Медицина академиясы, Шымкент, Қазақстан.

E-mail: shukurovabm@mail.ru

КӘСІПОРЫНДА ШЫҒЫНДАРДЫ БАСҚАРУДЫҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Аннотация. Қазіргі кезде ел экономикасының тұрақтылығының негізі болып табылатын отандық кәсіпорындардың нарықтық жағдайда бәсекеге қабілеттілігі ең бірінші сол өндірістің капитал деңгейіне байланысты болып келеді. Ал осы кәсіпорындардың дамуындағы шығындарды барынша азайтып, экономикалық шығындарды толық зерттеп, ең жоғарғы экономикалық табысқа қол жеткізу маңыздылығы, сондай-ақ өнімнің өзіндік құнының калкуляциялық есебін жүргізу арқылы кәсіпорындардың тиімді экономикалық қызмет етуін қалыптастыру негізінде кәсіпорындардағы бизнес шешімін бағалаудағы шығындардың маңыздылығын атап өту және кәсіпорын шығындарын басқарудағы қаржылық менеджменттің ролін анықтау. Өнімнің бағасы, сұраныс пен ұсыныстың өзара әрекеттерінің нәтижесінде тағайындалады. Сұраныс пен ұсынысты әр түрлі факторлар анықтайды. Кәсіпорындар өз өнімдерін нарыққа шығару ұмтылысы мен қабілетін анықтайтын маңызды факторлар - өндіріс шығындары болып табылады. Кез келген тауарды өндіру – шығындарды талап етеді, ал бұл шығындардың да өздерінің белгілі бір бағалары болады. Кәсіпорынның нарыққа ұсынғысы келетін өнімінің саны бір жағынан, сол өнімдерді өндіргендегі шығындар мен ресурстарды тиімді

табыс алуға байланысты болса, екінші жағынан тауардың нарықта өндірілетін бағасына байланысты болады. Жетілген бәсекелестік жағдайында кәсіпорындар өздері өндірген өнімдердің бағасына әсер ете алмайды.

Бүгінгі таңда Қазақстанның нарықтық экономикаға өту жағдайында кәсіпорынның шығындары және оны азайту туралы мәселелер әкімшіл-әміршіл жүйеге қарағанда аса маңызды болып отыр, нарықтық экономика әр кәсіпорынның табыс табу мақсатында өзінің мүмкіндіктерін өте тиімді пайдалануына түрткі болады. Қазіргі кезде кәсіпорын қаржылық тәуелсіздікке, өнімді өткізуден түскен қаражатты тиімді бөлуге, түскен табысты тиімді жұмсауға иелік етеді, табысты алмастан бұрын шығындардың барлық түрін және азайту жолдарын талдауы керек. Тек осындай жағдайда ғана табыс алдық деп нақты айтуға болады. Шығындар қалыптасу саласы мен айналымы бойынша ерекшеленеді. Өндірістік шығындар сауда, көлік, сақтау шығындары, ал құнға қосылуы бойынша толық және бөлшек болып жіктеледі. Өндірістік шығындарды өндіріс деңгейінде өзіндік құн деп те атайды. Сондай-ақ кәсіпорынның табысқа жетуі өзіндік құнның бірнеше себептер бойынша қалыптасуына байланысты: өнімді өткізу және өндірістік шығындар сату бағасын, бәсекелестік бағаны анықтаудағы басты элемент болып табылады; өзіндік құн туралы ақпараттар өндірісті және шығындарды басқару мен болжау кезінде пайда болады; өзіндік құн есепті кезеңнің аяғында материалды есептеулер жүргізгенде сальдоны анықтауда қажет болады. Өзіндік құн өндірістік шығындардың қосындысын және өнімді өткізуді білдіреді. Кез келген кәсіпорынның негізгі мақсаты - кірістерді молайту. Бұл стратегиялық мақсатты жүзеге асырудағы барлық мүмкіндіктер өндіріс шығындары және өндірілген өнімге деген сұраныспен шектелген.

Түйінді сөздер: шығын, табыс, талдау, синтез, тәуекел, тауар, қаржы, ұсыныс, сұраныс, жоспар, өзіндік құн.

Б.М. Шукурова^{1*}, М.Г. Кайыргалиева¹, Ш.М. Бухарбаев¹, Г.Н. Ақтайлакова¹, Г.Е. Керимбек²

¹Баишев университет, Ақтобе, Қазақстан;

²Южно-Казахстанская Медицинская академия, Қазақстан, Шымкент.

E-mail: shukurovabm@mail.ru

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ЗАТРАТАМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Аннотация. В настоящее время конкурентоспособность отечественных предприятий в рыночных условиях, являющихся основой стабильности экономики страны, в первую очередь, зависит от уровня капитала этого производства. А на основе минимизации затрат в развитии этих предприятий, полного изучения экономических издержек и важности достижения максимального экономического успеха, а также формирования эффективного экономического функционирования предприятий путем калькуляционного учета себестоимости продукции необходимо подчеркнуть важность затрат в оценке бизнес-решений на предприятиях и определить роль финансового менеджмента в управлении издержками предприятия. Цена товара определяется в результате взаимодействия спроса и предложения. Спрос и предложение определяются различными факторами. Важнейшими факторами, определяющими стремление и способность предприятий выводить свою продукцию на рынок, являются издержки производства. Производство любого товара требует затрат, и эти затраты тоже имеют свою определенную цену. Количество продукции, которую предприятие хочет представить на рынок, зависит, с одной стороны, от затрат на производстве этих продуктов и ресурсов для получения эффективного дохода, с другой стороны – от цены товара, который производится на рынке. В условиях зрелой конкуренции предприятия не могут влиять на цены произведенной ими продукции.

На сегодняшний день в условиях перехода Казахстана к рыночной экономике вопросы о затратах предприятия и их снижении становятся более важными, чем административно-командная система, рыночная экономика побуждает каждое предприятие очень эффективно использовать свои возможности в целях получения прибыли. В настоящее время предприятие обладает финансовой независимостью, эффективным распределением средств от реализации продукции, эффективным расходованием выручки, необходимо до получения прибыли проанализировать все виды затрат и пути их снижения. Только в таком случае можно сказать, что получен доход. Затраты различаются по сфере формирования и оборачиваемости. Производственные затраты классифицируются на

торговые, транспортные, складские, а по включению в стоимость делятся на полные и розничные. Производственные затраты на уровне производства также называют себестоимостью. Также успех предприятия зависит от формирования себестоимости по нескольким причинам: сбыт продукции и производственные затраты являются ключевым элементом в определении цены продажи, конкурентной цены; информация о себестоимости возникает при управлении и прогнозировании производства и затрат; себестоимость необходима для определения сальдо при проведении материальных расчетов на конец отчетного периода. Себестоимость представляет собой сумму производственных затрат и реализацию продукции. Основная цель любого предприятия – увеличение доходов. Все возможности в реализации этой стратегической цели ограничены затратами на производство и спросом на произведенную продукцию.

Ключевые слова: расход, доход, анализ, синтез, риск, товар, финансы, предложение, спрос, план, себестоимость.

Introduction. In each state, any producer should calculate the cost of production and strive to reduce production peaks. When the price of the product sold and other conditions are stable, it reduces the necessary costs per unit of production and increases the amount of income. Economic costs – payment to the supplier, carried out by the enterprise. As well as internal costs for resources that must be used by a particular enterprise or other production facility. There are general internal and external costs. Payments to employees of the enterprise, fuel, additional substances necessary for the products that it does not produce, but produces, are subject to external costs. Internal-the owner of this enterprise receives a certain income. And otherwise, he will not be engaged in this business (if he does not earn income). The same is the element of income loss. And net income is equal to receiving internal and external expenses from the income received.

Different ways of reducing production costs are used in different countries. All of them can be combined as follows:

1. Measures to improve the production and technical level: introduction of automated control systems and new technologies for mechanization and automation of production processes; the use of the equipment and technologies used; improving the quality of products, changing the technical nature and structure of products; improvement of Labor tools; rational use of raw materials and materials; other factors that increase the technical level of production. The use of tools to increase productivity by increasing depreciation charges. Saves wages (labor force). But the total amount of labor invested in the product is not paid. There are various ways to save material resources, the main ones are: optimal use of materials, raw materials, fuel, electricity; elimination of unsuitable products; introduction of new types of economic materials; integrated use of raw materials and materials.

2. Measures to improve production and labor organization: improving production management; improving the organization of work; improvement of material and technical support; elimination of non-production costs; specialization of production; improving costs; effective use of employees' time; other factors for improving the organization of production.

3. Measures to change the volume and structure of manufactured products: significantly reduces fixed costs, in addition to depreciation. This cost is used to increase the volume of production; improving the use of production funds, as well as significantly reducing related depreciation charges; change in the cost of manufactured products.

4. Methods of reducing useful reserves and other raw materials and changing natural conditions [1-4].

The main part. It should be taken into account that reducing the cost of production is not a one-time process, but a daily one, which is the main task for the heads of enterprises. Cost reduction is a multi-planned process that requires systematic methods and approaches and general management. In recent years, developed countries have used a reduced calculation method, taking into account the cost of manufactured products. This method defines fixed, variable, total, and marginal costs. The cost of production at foreign enterprises is determined by the “direct – cost” method when planning and controlling, including variable costs. In this method, marginal income and income itself are taken as the main financial indicators. It is shown in the following Table 1:

Table 1 - Report on income under the system “Direct costing”

№	Indicators	Conditional designation
1	Revenue from sales of products	I (income)
2	Variable costs	C_{vari}

3	Marginal costs	$C_M = I - C_{\text{vari}}$
4	Fixed costs	C_{fix}
5	Income	$I = C_M - C_{\text{vari}}$

The direct-costing method, as shown by the authors proposed in this Table 1, allows us to establish a relationship between the volume of production and the costs incurred by it, between the volume of production, whether production is successful or not, and between these, how the cost of production will be when the volume of production increases or decreases. And in this calculation method, a special consideration is given to the amount of fixed costs - it shows how much these costs affect the amount of income. Changes in the volume of marginal income make it possible to make changes in the range of products produced. In conclusion, the method "direct-costing" determines the amount of income and allows us to determine fluctuations and changes in the volume of income under the influence of variable costs, sales prices, and the structure of products produced. Based on such analyses, it is possible to take the necessary measures to manage enterprises and costs. The use of such systems is especially useful for a good understanding of the Russian market economy. Since our main goal is to increase profits today, we need to raise prices for products to achieve this goal. On the contrary, it is necessary to present the product as a competitive product, assuming that it is not superior to the product produced. At the same time, in order to win and retain the market, we need to sell cheap and high-quality products on the basis of reducing the rate of income, that is, we can achieve high profits by increasing sales volumes. Thus, the key indicator in management decision-making is the "non-issue point". The reason is that the company does not see any profit or loss [5-6].

Materials and methodology. As we know, the production of high-quality products requires high costs. But in the late 1970s and early 1980s, this pastula was virtually completely abolished by Japanese engineering companies. Because, as we know, enterprises that produce high quality products have higher labor productivity and lower production costs. Labor production of automobile and electronics companies in Japan was 2-2.5 times higher than in the United States. This difference is only due to the use of the "exact time" method. The "exact time" method is the main control system of the Japanese carmaker Toyota. The main purpose of this system is to reduce costs. In order to reduce costs, it is necessary to constantly monitor the daily changes in demand, the provision of high-quality complex products, the growth of interest, labor activity of workers and the range of products and production volumes. The main principle of the "exact time" method is that the system of autonomy and staffing should be flexible. This method requires products that are not needed in production at the wrong time and in the wrong amount. Autonomy means self-monitoring of the situation. Prevention of products with a potential for future processing. Flexible use of staff means fluctuations in the number of employees due to changes in demand for products, as well as rewarding and implementing the company.

Workers can offer different ideas about how to improve the production of each product and how to improve the quality of the product. The offer of employees will be rewarded materially. What are the main advantages of Toyota? When working with the "exact time" method, the required products are delivered to a specific area in a pre-agreed time. The next stage is like taking out the necessary products from the previous stage. The Toyota system considers changes in daily output, ie what has increased or decreased in a given day. In general, the Toyota system reduces labor and inventory costs. By constantly monitoring the volatility of market demand, production and operating costs are reduced. However, in market conditions, the use of such a system is not effective, because there is no developed marketing system, supply of materials and sales network. Kazakhstan is interested in the Japanese experience of cost management. The cornerstones of the Japanese cost management system include: target costing, kaizen and the established cost support function. This system was first introduced by the Japanese company Toyota. While the concept of target costing is used in project planning and design, kaizen is used in production. With the release of the target costing system, the traditional management function of Japanese managers has completely changed:

$$\text{Cost} + \text{Income} = \text{Price}$$

And in the target costing system, the formula was as follows:

$$\text{Target price} - \text{Target income} = \text{Cost}$$

The target costing system is in the form. Initially, marketing research determines the possible sales price of the product. Then, to determine the cost, the amount of income that the company wants to receive from the project is calculated, then the participants of the production process, from managers to workers - design and manufacture products in accordance with the target cost [7-9].

How much to reduce costs. According to Table 2, the reduction of target costs is carried out in 4 stages: It

is determined by the possible market price; Determined by cost; The estimated cost of production of industrial products at this time is calculated; Total and estimated costs are compared.

Table 2 - Calculation of the total cost of expenses, mln. tg

1.	Possible market price of 1 unit of product	5 000,0
2.	Total income rate, 20%	1 000,0
3.	Planned annual sales volume	10 000
4.	Total cost [(P. 1- P. 2) x P. 3], million tg	40 000,0

As we can see in Table 2, without reducing the quality of products, it is necessary to reduce costs by 5500 tenge. In order to reduce costs, a single goal-oriented, highly organized and highly productive association is required. If the loss is reduced, the product will not be produced. If the estimated cost is higher than the target total cost, then the project is carried out further. At this point, the “Kaizen system” will be launched. It allows you to reduce the cost of production during the production process. This is very convenient, because in conditions of high competition and when the market is full of goods, the price decreases. If the enterprise is not able to reduce its cost, then it will suffer. The word “kaizen” in Japanese means “achieving success with a small step”. The goal of kaizen is to improve activities with the help of internal reserves of enterprises, without attracting investment from large enterprises. The Kaizen system consists of many elements and is very complex. This system is said to be “accurate time” and is designed to be focused on customers, various Quality Improvement Systems, and other elements shown in Table 3:

Table 3 – Elements of the “exact time” system

- Customer orientation	- Kanban system
- Product quality control	- Improving quality
- Automation	- "Exact time" system
- Quality improvement clubs	- No defects
- System of innovative proposals	- Activities of small groups

The main direction of the Kaizen system is to reduce costs. These costs may be incurred during remanufacturing, from defective parts, ie during the operation of the enterprise. Consider these loss reduction systems: for example: eliminates losses associated with processing and warehousing of finished products in Japanese enterprises. They are consumer-oriented and have moved from general production to small-scale production. In Japan, there is also a system of “Exact Time”. In this system, the necessary equipment for production is delivered to the shop in the required amount in real time. In order for the “Exact Time” system to work, 100% quality products must be delivered. Therefore, this system is associated with the improvement of quality, including the absence of quality improvement clubs, situations. This is called automation.

In quality improvement clubs, each employee has the opportunity to provide suggestions for improving the production process. Product quality can be guaranteed by eliminating equipment damage. Production automation is widespread in Japan. It saves labor, reduces production capacity and improves product quality. However, equipment breakdowns require repair. In Japan, there is a public utility system for working with equipment. Its peculiarity is that the operators themselves service and manage their equipment. Reduces the cost of damage to the RPG. For example, in Japan, at Zidosya Kiki, the conversion of the device is 65%, less than 100 seconds, ie fast. Thus, the Kaizen system finds a multi-faceted application. In what opportunities does the use of the Japanese cost management system take place?

In order to implement this system in Kazakhstan, it is necessary to first pass a number of dams: improving the corporate spirit: at Kazakhstani enterprises, each employee is motivated to achieve their own personal goals, they have no single goal, no family spirit at all; a special mentality of an entrepreneur: entrepreneurs deliberately lose their expenses in order to reduce the amount of income tax. It is necessary to stop this situation; incomplete development of the market infrastructure, which is related to the marketing system, lack of accurate data, which is necessary when implementing the target-costing system, as well as underdevelopment of transport communications. In our opinion, the State plays a key role in solving this problem; technical low level of production, which affects the quality of manufactured products; low quality control process; late fulfillment of the following condition. These three disadvantages, as well as transport and logistics maturity, indicate the possibility of implementing the “time of medicine” system at this time [10-13].

Result and discussion. Thus, production (management) accounting expands Financial Accounting and

is mainly used in conducting internal operations of the enterprise. At the same time, if financial accounting is organized in accordance with the international accounting standard within the framework of accounting policy, the management accounting is practically not established (regulated) in this order. The experience of international accounting has shown that in each sector of the enterprise, intra-industry, it is necessary to take into account the established features of the organization of cost accounting, as well as the fact that many enterprises have a multidisciplinary profile that allows them to freely maneuver capital, which means that the establishment of a strict order of production accounting is practically a very difficult task. The method of accounting for production costs according to the standard-cost system is not independent, isolated from other accounting systems. In fact, it involves finding a combination with methods of calculating the cost of production and producing the cost of production, such as Division, Order, Part, simple (process) and other production costs. In general, the standard-cost system is designed for use in machine-building enterprises. However, this method can also be used in other areas. In addition, the standard-cost can be used in the organization of accounting for the sale of products, repair costs of the main structure, preparation of material resources for capital construction.

The main feature of the standard-cost system is as follows: all production costs are calculated before they are spent in production. To calculate the cost standard, natural and natural indicators are used. In addition, using special accounts shows the difference between actual costs and standard costs. Thus, the standard-cost system provides for the development of standards for which costs can be normalized, standard calculation of products and identification of deviations from the standards, accounting for actual production costs. The standard-cost system is the main component of operational control of production costs. The experience of foreign enterprises shows that the vast majority of them do not use the standard-cost system in full: they do not use it to assess the balance of unproductive production, and the accounting system does not calculate the calculation items (materials, wages, etc.) at the standard cost. Many companies develop cost standards and standard calculations only for the basic nomenclature of manufactured products. However, these standards are often set only by natural criteria. The basis of the standard cost system is a set of standards (norms and standards) established by the enterprise and changing during the production process.

All standards can be divided into three groups: theoretical standards are the ideal or advanced standard that any enterprise strives for; current standards - standards that reflect the amount of production costs for the period established by the standard; basic standards - standards that do not change from year to year before changes in the production process. Changes in prices for materials, energy tariffs, services do not change the basic standard, it only determines the deviation between the standard cost and the actual cost. The next activity of the enterprise on the items related to expenses develops their standard, the technological activity sets the standard for all types of materials; supply services - standard prices for all types of services, works, materials; performance standard for production operations; Remuneration services for employees - processes, production operations, specialties, pricing and hourly rates by category of employees. Individual standards developed in this way facilitate the creation and review of cost maps of products, works and services (see maps below). The standard cost of the product, defined on the map, takes into account the technological process, wages, changes in the rate of services and materials, materials, as well as the possibility of a substantially unreasonable standard in the production process. At the end of the year, the existing standards will be completely revised and re-approved.

Strict observance of norms is carried out by shop workers: foremen, technicians, supervisors. These workers restore the occurrence of anomalies during production and prevent their occurrence. A standard-cost system will work well if the rationing is really strictly controlled and the control system is equipped with the necessary accessories (meters, sensors, measuring instruments, etc.). If the company decides to keep a record of deviations, it introduces special synthetic accounts for this purpose. The standard cost system is closely related to the planning of the cost of production within an individual enterprise, as it is aimed at ensuring control over production costs. Accounting for production costs under the direct costing system. In recent years, the system of accounting for production costs, called direct costing, has become widespread in the industry of industrialized countries. In this system of accounting, the calculation of production costs is divided into fixed, variable, and variable costs in proportion to the volume of production. Only variable costs are included in the cost of production. Fixed costs are directly covered by financial performance accounts in individual accounts [14-16].

In conclusion, today it is important to manage and prevent costs in any enterprise. After all, production costs and product sales are associated with an increase or decrease in production. However, it may vary depending on the level of use of material, labor and financial resources. Many large and small enterprises

or other economic activities operate in Kazakhstan and are gradually developing. The most effective way to reduce production costs is to save all types of resources (labor and material) used in production. In addition, if the company produces its own materials, consumables and other items, it will have lower costs. Then the costs are spent on basic raw materials and supplies, fuel and energy, the tax system, the payment of wages, depreciation of fixed assets and other costs. In foreign practice, fixed, variable, total and marginal costs are considered and fully analyzed to prevent costs. The main experience of Kazakhstan from foreign countries is to increase the range of products and achieve large sales without exorbitant prices. Then consumers will not spend much, and the company will earn income from the sale of large quantities of goods. Therefore, the leaders of any company must choose the right direction when allocating production costs. Any enterprise spends money on its activities, ie the production and sale of products. These include: payment of wages, purchase of raw materials, energy resources and more. There are many types of costs incurred in the production of products: accounting and economic, direct and indirect, fixed and variable, marginal costs, etc., each of which is used in a particular case. The obtained data are used in the study of the production activities of the enterprise. It should be used to reduce the cost and cost of each product.

Selling a product at a fixed price and reducing costs in other cases will increase revenue. By studying the composition of costs for repairs at the enterprise or in accordance with foreign experience of cost reduction, the following ways to reduce costs are offered: automation of production, recycling of waste, reduction of costs for administrative and management staff. At present, it is impossible to carry out systematic and integrated methods related to the reduction and improvement of production costs in the effective operation of highly competitive consumer goods. An important marketing area of this activity is the systematic characterization of production costs of the enterprise. In practice, it is impossible to standardize all aspects of production activities of any type of enterprise. Each enterprise must choose its own set of methods to control and stimulate its production. Types of cost reduction for an efficient enterprise include special methods of control in the control system, such as simple control of the production process, control of individual shops and all employees. Types of reduction of costs at the plant include improving labor efficiency and improving the cost of production. However, not all sources of production growth and cost reduction are used at this enterprise [17-19].

Conclusion. In general, the most beneficial for the company is participation in international forums. As a result of participation in the forums, the company has the opportunity to study the specifics of the market and learn about the production of machinery, equipment and other situations. Effective quality-oriented growth in the efficient use of resources in the production of products will be high only when it is engaged in specialized functional workers. Therefore, the company needs to train specialists from among the employees who are engaged in planning, organization, analysis, control, efficiency and cost accounting.

Information about authors:

Shukurova Bibigaisha – head of the Department of Economics and management, Baishev University. E-mail: shukurovabm@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0064-8360>;

Kaiyrgaliyeva Maira – candidate of economic Sciences, senior lecturer of the Department “Economics and management” Baishev University. E-mail: maira.g.k@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0289-9115>;

Buharbaev Chynybek – candidate of economic Sciences, head of chair “Economy and business», Baishev University. E-mail: sh.buharbayev@ausb.kz, <https://orcid.org/0000-0001-9222-8122>;

Aktilakova Gulmira – doctor PhD, senior lecturer, Department of Economics and management, Baishev University. E-mail: g.aktailakova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-0820-0125>;

Kerimbek Galymzhan – candidate of economic sciences, docent, University «Astana». E-mail: kerimbek2009@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0563-8399>.

REFERENCES

- [1] Blank I.A. Enterprise asset and capital management. Kiev: Nika-Center, 2003.-P.448.
- [2] Davis Scott “Brand Asset Management”. St. Petersburg: Peter, 2001.
- [3] Baimuratov O.B. “Financial Market of Kazakhstan”.-Textbook.-Almaty Economics.-2007.
- [4] R.K. Berstembayeva, N.B. Rubenkova, Zh.A. Toyzhigitova “Financial mechanism for supporting entrepreneurs and hedging their risks”. Reports of the national academy of sciences of the republic of Kazakhstan. Volume 2, Number 324 (2019), 80-85. <https://doi.org/10.32014/2019.2518-1483.41>.
- [5] Amirkanov R.A., Turgulova A.K. “Financial Management”.-Almaty, 2011.
- [6] Kaderova N.N. “Corporate Finance”.-Almaty.-”Economy”.-2008.

- [7] Koshkarbaev K.U. “Financial resources of the corporation: theory, parkics and management”-. Almaty: LLP “Publishing house”LEM”, 2004. P. 182 .
- [8] Umbataliev A.D., Kerimbek G.E., Satymbekova K.B. “Enterprise Economics”: Textbook. - Almaty: Evero, 2018. P.372.
- [9] Kovalev V.V. Financial management course: textbook /.-2nd ed. - M.: Prospect, 2011.
- [10] Blank I.A. “Fundamentals of Financial Management”. Training course. 2-x.- K: Nika-center.-2007.
- [11] Duisenbaev K.Sh., Tulegenov E.T., Zhumagalieva Zh.G. Analysis of the financial condition of the enterprise / Textbook. - Almaty: Economics. 2001.
- [12] Savitskaya G.V. “Analysis of the economic activity of the enterprise.” - Moscow, Infra-M, 2006.
- [13] Rumyantseva E.E. “New Economic Encyclopedia”.-Moscow, Infra-M, 2006.
- [14] Trokhina S.D., Ilyina V.A., Morozova T.F. “Management of the financial condition of the enterprise” / Financial management. - 2004.-№1.
- [15] Sheremet A.D. “Theory of Economic Analysis”.- Moscow, Infra-M, 2006.
- [16] Z.O. Imanbayeva, B. Taskarina, G. Demeuova, Zh. Baishukurova, M. Tleubergenova “Main directions of the company’s balancing structure observation decisions”. News of the national academy of sciences of the republic of kazakhstan Series of social and human sciences. Volume 6, Number 328 (2019), 167-173. <https://doi.org/10.32014/2019.2224-5294.226>.
- [17] Galitskaya S.V. “Financial management” Eksmo, 2008.
- [18] Bakanov M.I., Sheremet A.D. “The theory of economic analysis: textbook”.-M.: Finance and statistics, 2006.
- [19] Guseva E.G. “Production management at the enterprise” training manual - M.: MGUESI, 2004.

CONTENTS

ECONOMICS

S.U. Abdibekov, G.G. Shinet, A.A. Kuralbayev ANALYSIS OF DEVELOPMENT AND SUPPORT OF ALTERNATIVES OF THE PERSONAL HUSBANDRIES ABROAD.....	6
G.R. Baytayeva, Zh.B. Kenzhin, M.B. Sultanova, G.M. Kappassova, A. Azimkhan SOME PROBLEMS OF STATE AND LOCAL GOVERNMENT IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	15
S.Kh. Beisembekova, M.R. Sikhimbayev, D.R. Sikhimbayeva PUBLIC ADMINISTRATION PRIORITIES OF SUBSOIL USE IN KAZAKHSTAN.....	21
A.T. Bekturova, L.M. Sembieva, A.M. Petrov THE PRACTICE OF APPLYING INTERNATIONAL STANDARDS OF AUDITING AND FINANCIAL REPORTING IN THE BANKING SECTOR IN KAZAKHSTAN.....	27
D. Jamshidi, R. Doszhan, A. Sabidullina NEW ISLAMIC FINTECH TRENDS: MALAYSIA AND CENTRAL ASIA.....	37
K.B. Kashkimbayeva, E. Orazbek IMPROVEMENT OF TAXATION OF INDIRECT TAXES IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	44
N.N. Nurmukhametov, A.A. Apysheva, A.B. Temirova DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS AND MANAGEMENT AS A STRATEGIC VECTOR OF KAZAKHSTAN'S DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF THE EAEU DIGITAL AGENDA.....	51
K.G. Sadvakassova, A.M. Nurgazina, A.Z. Nurmagambetova, G.E. Kassenova ANALYSIS OF FINANCIAL PERFORMANCE AND SUSTAINABILITY IN KAZAKHSTANI AVIATION INDUSTRY IN PANDEMIC.....	61
G.S. Mukina, S.Ch. Primbetova, D.Z. Aiguzhinova, S.K. Zhetpysbayev, N.K. Mashrapov PROBLEMS OF INFLUENCE OF SMALL BUSINESS DEVELOPMENT AND SIMPLIFIED TAXATION SYSTEM ON THE SOCIO-ECONOMIC POTENTIAL OF THE STATE.....	69
B.M. Tassybay, S.K. Tazhikenova, G.B. Alina, A.K. Zhussupova, Ewa Katarzyna Czech ANALYSIS OF STRATEGIC PROBLEMS IN PPP IN 2016-2021 IN KAZAKHSTAN.....	75
V. Shebanin, O. Dovgal, N. Potryvaieva, U. Andrusiv THE INFLUENCE OF ECONOMIC GROWTH ON THE DEVELOPMENT OF "ISLAND COUNTRIES".....	83
B. Shukurova, M. Kaiyrgaliyeva, Ch. Buharbaev, G. Aktailakova, G. Kerimbek WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF COST MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE.....	90
PEDAGOGY	
R.T. Abdraimov, B.S. Ualikhanov, T.A. Turmambekov ORGANIZATION OF PROFESSIONALLY DIRECTED LABORATORY WORK IN THE SECTION "ELECTRODYNAMICS" IN THE SCHOOL PHYSICS COURSE.....	98
F.B. Babakhanov, Peter Ziak, Sh.S. Sultanbekov, A.E. Abuov, A.S. Jumabayeva QUALITY MANAGEMENT OF EDUCATION BASED ON INFORMATION TECHNOLOGY.....	106

M. Baimurat, R.Zh. Mukanova, O.S. Achkinadze, M.K. Yerkiybayeva, T.A. Aubakirov TEACHING STUDENTS OF PEDAGOGICAL UNIVERSITIES METHODS OF TEACHING CHEMISTRY AT SCHOOL.....	112
O. Vasiuk, S. Vyhovska, E. Gulac, M. Malys, V. Shust YOUNG STUDENTS' PATRIOTISM FORMATION: ORGANIZATIONAL LEGAL AND SOCIO-PEDAGOGICAL ASPECTS.....	118
O.S. Zhubay, T.B. Ramazanov, A.B. Shormakova PRINCIPLES OF TEACHING THE GRAMMATICAL CONCEPT OF «VOICE» IN THE COGNITIVE ASPECT.....	125
A.E. Ismagulova, G.M. Rakisheva, A.K. Kalymova, R.L. Kalimzhanova SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL BASES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE CONDITIONS OF MODERN EDUCATION.....	134
A.K. Kypshakbayeva, A.H. Davletova, B. Kashkhyrbay, B.K. Saktaganov, Y.T. Yergeshov IMPLEMENTATION OF AN INTEGRATED MODEL OF TEACHING COMPUTER SCIENCE AND ENGLISH IN MODERN CONDITIONS.....	140
G.S. Makharova, S.A. Nurzhanova, A.T. Akzholova LINGUODIDACTIC POTENTIAL OF USING AUTHENTIC MATERIALS IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING.....	147
S.N. Ryskaliyev, A.B. Doshymbekov, R.V. Kenzikeyev, T. Aliev, A. Tuxanbayev SCIENTIFIC PEDAGOGICAL ISSUES OF PHYSICAL CULTURE TEACHERS PROFESSIONAL TRAINING.....	154
A.Sapargaliyeva, D.YE. Muratbekova PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF SPEECH ACTIVITY IN CHILDREN OF YOUNG SCHOOL AGE.....	162
G. Seidalieva, L. Koishygulova, M. Sirotova., A. Beisekul, E. Cynthia FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE AND COGNITIVE INTEREST BASED ON MODERN TECHNOLOGIES.....	168
N.B. Seisekeyeva, J. Birova, Zh.N. Bissenbayeva, L.Sh. Aripbayeva, Sh. Tukhmarova NEW TRENDS OF COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION IN FOREIGN LANGUAGE.....	173
G. Smagulova, B.U. Otegen TEACHING KAZAKH LITERATURE BASED ON VALUES IN SECONDARY SCHOOLS.....	179
O.V. Fomichova, V.D. Shynkaruk, T.O. Olefirenko, S.V. Kurbatov, Iev.V. Shulga STUDENT-TEACHER RELATIONSHIP AS A FACTOR AFFECTING BULLYING-VICTIMIZATION DEGREE AT SCHOOLS.....	187

PHILOLOGY

A. Amanbaeva, A. Fazylzhanova TERMS OF KAZAKH ETIQUETTE: THE FORMALITY OF TRADITIONAL PHRASES IN KAZAKH ETIQUETTE (BASED ON THE POETICS OF ZHYRAU).....	193
B.I. Nurdauletova RUSSIANISMS IN THE LANGUAGE OF KASHAGAN ZHYRAU KURZHIMANULY.....	200

A. Seidikenova, A. Bakitov, A. Abirova STRATEGIES FOR TRANSLATING OFFICIAL DOCUMENTS AND LEGAL TEXTS AND PROBLEMS THAT EMERGE IN THE PROCESS.....	209
--	-----

LAW

A. Akmamyk, D.N. Aitzhanova, M.S. Aidashev, A.T. Akhmadieva, G.K. Kenzhetaeva MARKET MECHANISMS FOR ENSURING FREE COMPETITION.....	216
--	-----

A.Yu. Nesterov PROCEDURAL FEATURES OF THE APPOINTMENT AND RELEASE FROM CRIMINAL PUNISHMENT OF MINORS: THE CRIMINAL PROCEDURAL ASPECT.....	221
--	-----

S.R. Semenov, N.S. Semenov DEVELOPMENT OF INFORMATION RELATIONS BASED ON ECONOMIC INTEGRATION IN THE EAEU.....	228
---	-----

HISTORY

B. Gainullinova ETHNO-DEMOGRAPHIC DEVELOPMENT OF CENTRAL KAZAKHSTAN IN 1926-1939.....	235
---	-----

M.K. Zhumangaliyev ON THE QUESTION OF THE ETYMOLOGY OF THE NAMES OF KIPCHAKS.....	245
---	-----

POLITICAL SCIENCE

B. Satershinov, A. Abdiramanova RELIGION IN KAZAKHSTAN: CONTINUITY IN THE POLITICS OF COLONIALISM AND SOVIETIZATION.....	252
---	-----

B. Seyidov, R. Mirzezade ACCESS STRATEGY OF AZERBAIJAN TOWARDS NEW CONTINENTS.....	261
--	-----

МАЗМҰНЫ

ЭКОНОМИКА

С.У. Абдибеков, Г.Ғ. Шінет, А.А. Құралбаев ШЕТЕЛДЕ ЖЕКЕ ҚОСАЛҚЫ ШАРУАШЫЛЫҚТЫҢ БАЛАМАЛАРЫ ДАМУЫТУ МЕН ҚОЛДАУДЫ САРАЛАУ.....	6
Г.Р. Байтаева, Ж.Б. Кенжин, М.Б. Султанова, Г.М. Каппасова, А. Азимхан МЕМЛЕКЕТТІК ЖӘНЕ ЖЕРГІЛІКТІ БАСҚАРУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	15
С.Х. Бейсембекова, М.Р. Сихимбаев, Д.Р. Сихимбаева ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛАНУДЫ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУДІҢ БАСЫМДЫҚТАРЫ.....	21
А.Т. Бектурова, Л.М. Сембиева, А.М. Петров ҚАЗАҚСТАҢДА БАНК СЕКТОРЫНДАҒЫ АУДИТ ПЕН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРЫН ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІ.....	27
Д. Джамшиди, Р. Досжан, А. Сабидуллина ИСЛАМДЫҚ ФИНТЕХТІҢ ЖАҢА ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ: МАЛАЙЗИЯ ЖӘНЕ ОРТАЛЫҚ АЗИЯ.....	37
К.В. Кошкимбаева, Е. Оразбек ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ЖАНАМА САЛЫҚ АЛУ ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ.....	44
Н.Н. Нұрмұхаметов, А.А. Апышева, А.Б. Темирова ЭКОНОМИКА МЕН БАСҚАРУДАҒЫ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЕАЭО ЦИФРЛЫҚ КҮН ТӘРТІБІНІҢ КОНТЕКСТІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАННЫҢ СТРАТЕГИЯЛЫҚ ДАМУ ВЕКТОРЫ РЕТІНДЕ.....	51
К.Г. Садвакасова, А.М. Нургазина, А.З. Нурмагамбетова, Г.Е. Касенова ПАНДЕМИЯ ЖАҒДАЙЫНДА ҚАЗАҚСТАННЫҢ АВИАЦИЯ САЛАСЫНЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕРІ МЕН ТҰРАҚТЫЛЫҒЫН ТАЛДАУ.....	61
Г.С. Мукина, С.Ч. Примбетова, Д.З. Айгужинова, С.К. Жетпысбаев, Н.К. Машрапов ШАҒЫН БИЗНЕСТІҢ ДАМУЫ МЕН САЛЫҚ САЛУДЫҢ ЖЕҢІЛДЕТІЛГЕН ЖҮЙЕСІНІҢ МЕМЛЕКЕТТІҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӘЛЕУЕТІНЕ ӘСЕР ЕТУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	69
Б.М. Тасыбай, С.К. Тажикенова, Г.Б. Алина, А.К. Жунусова, Ева Чеш ҚАЗАҚСТАҢДАҒЫ 2016-2021 ЖЫЛДАРДАҒЫ МЖӘ САЛАСЫНДАҒЫ СТРАТЕГИЯЛЫҚ ПРОБЛЕМАЛАРДЫ ТАЛДАУ.....	75
В. Шебанин, О. Довгаль, Н. Разливаева, У. Андрусив "АРАЛ ЕЛДЕРІНІҢ" ДАМУЫНА ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУДІҢ ӨСЕРІ.....	83
Б.М. Шукурова, М.Г. Кайыргалиева, Ш.М. Бухарбаев, Г.Н. Актайлакова, Ғ.Е. Керімбек КӘСІПОРЫНДА ШЫҒЫНДАРДЫ БАСҚАРУДЫҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ.....	90

ПЕДАГОГИКА

Р.Т. Абдраимов, Б.С. Уалиханова, Т.А. Турмамбеков МЕКТЕПТЕГІ ФИЗИКА КУРСЫНДА "ЭЛЕКТРОДИНАМИКА" БӨЛІМІ БОЙЫНША КӘСІБИ БАҒЫТТАЛҒАН ЗЕРТХАНАЛЫҚ ЖҰМЫСТАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ.....	98
---	----

Ф.Б. Бабаханов, Питер Жак, Ш.С. Султанбеков, Ә.Е. Әбуов, А.С. Джумабаева АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ НЕГІЗІНДЕ БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН БАСҚАРУ.....	106
М. Баймұрат, Р.Ж. Муканова, О.С. Ачкинадзе, М.К. Еркибаева, Т.А. Аубакиров ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БАҒЫТТАҒЫ ЖОО СТУДЕНТТЕРІНЕ МЕКТЕПТЕГІ ХИМИЯ ПӘНІНІҢ ӘДІСТЕМЕСІН ОҚЫТУ.....	112
О. Васюк, С. Выговская, Е. Гулак, М. Малыш, В. Шусть СТУДЕНТТЕРДІҢ ЖАСТАР ПАТРИОТИЗМІ: ҰЙЫМДАСТЫРУ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕР.....	118
О.С. Жұбай, Т.Б. Рамазанов, А.Б. Шормақова «ЕТІС» ГРАММАТИКАЛЫҚ КОНЦЕПТІСІН КОГНИТИВТІ АСПЕКТІДЕ ОҚЫТУДАҒЫ ҰСТАНЫМДАР.....	125
А.Е. Исмагулова, Г.М. Рақышева, А.Қ. Қалымова, Р.Л. Қалимжанова ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫ КӘСІБИ ДАЯРЛАУДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	134
Қыпшақбаева А.Қ., Давлетова А.Х., Қашқынбай Б.Б., Сақтағанов Б.К., Ергешов Е.Т. ЗАМАНАУИ КЕЗЕҢДЕ ИНФОРМАТИКА ПӘНІН АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ КІРІКТІРІП ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	140
Махарова Г.С., Нуржанова С.А., Ақжолова А.Т. ШЕТ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ АУТЕНТТІК МАТЕРИАЛДАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ЛИНГВОДИДАКТИКАЛЫҚ ӘЛЕУЕТІ.....	147
С.Н. Рысқалиев, А.Б. Дошыбеков, Р.В. Кензиков, Т.Х. Алиев, А. Туксанбаев ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ МҰҒАЛІМДЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУДЫҢ ҒЫЛЫМИ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	154
А.Ж. Сапарғалиева, Д.Е. Муратбекова БАСТАУЫШ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУ БЕЛСЕНДІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ.....	162
Г. Сейдалиева, Л. Қойшығұлова, М. Сиротова, А. Бейсекұл, Э. Синтия ҚАЗІРГІ ТЕХНОЛОГИЯЛАР НЕГІЗІНДЕ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІК ПЕН ТАНЫМДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	168
Н.Б. Сейсекеева, Я. Бирова, Ж.Н. Бисенбаева, Л.Ш. Әріпбаева, Ш.К. Тухмарова ШЕТ ТІЛДЕ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ЖАҢА БАҒЫТТАРЫ.....	173
Г.Н. Смағұлова, Б.Ү. Өтеген ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕПТЕРДЕ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІН ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА НЕГІЗДЕП ОҚЫТУ.....	179
Е.В. Фомичова, В.Д. Шинкарук, Т.О. Олефиренко, С.В. Курбатов, Е.В. Шульга ОҚУШЫ МЕН МҰҒАЛІМНІҢ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ МЕКТЕПТЕРДЕГІ ҚОРЛАУ МЕН ҚҰРБАН БОЛУ ДЕҢГЕЙІНЕ ӘСЕР ЕТЕТІН ФАКТОР РЕТІНДЕ.....	187

ФИЛОЛОГИЯ

А. Аманбаева, А. Фазылжанова

ҚАЗАҚ ЭТИКЕТІ ТЕРМИНДЕРІ: ҚАЗАҚ ЭТИКЕТІНДЕГІ ДӘСТҮРЛІ ТІРКЕСТЕРДІҢ
ФОРМУЛЬДЫЛЫҒЫ (ЖЫРАУЛАР ПОЭТИКАСЫ НЕГІЗІНДЕ).....193

Б.И. Нұрдәулетова

ҚАШАҒАН ЖЫРАУ КҮРЖІМАНҰЛЫ ТІЛІНДЕГІ РУСИЗМДЕР.....200

А. Сейдикенова, А. Бақытов, А. Абирова

РЕСМИ ҚҰЖАТТАР МЕН ЗАҢ САЛАСЫНДАҒЫ МӘТІНДЕРДІ АУДАРУДАҒЫ
СТРАТЕГИЯЛАР ЖӘНЕ АУДАРМА ҮДЕРІСІНДЕГІ КЕЗДЕСЕТІН ҚИЫНДЫҚТАР.....209

ҚҰҚЫҚТАНУ

А. Ақмамық, Д.Н. Айтжанова, М.С. Айдашев, А.Т. Ахмадиева, Г.К. Кенжетәева

ЕРКІН БӘСЕКЕЛЕСТІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ НАРЫҚТЫҚ ТЕТІКТЕРІ.....216

А.Ю. Нестеров

КӨМЕЛЕТТІК ЖАСҚА ТОЛМАҒАНДАРҒА ҚЫЛМЫСТЫҚ ЖАЗА ТАҒАЙЫНДАУДЫҢ ЖӘНЕ
БОСАТУДЫҢ ҮДЕРІСТІК ЕРЕКШЕЛІГІ: ҚЫЛМЫСТЫҚ ІС ЖҮРГІЗУ АСПЕКТІСІ.....221

С.Р. Семенов, Н.С. Семенов

ЕАЭО-ДА ЭКОНОМИКАЛЫҚ ИНТЕГРАЦИЯҒА НЕГІЗДЕЛГЕН АҚПАРАТТЫҚ
ҚАТЫНАСТАРДЫ ДАМУЫ.....228

ТАРИХ

Б. Гайнуллинова

ОРТАЛЫҚ ҚАЗАҚСТАННЫҢ 1926-1939 ЖЫЛДАРДАҒЫ ЭТНО-ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ
ДАМУЫ.....235

М.Қ. Жұманғалиев

«ҚЫПШАҚ» АТАУЫНЫҢ ЭТИМОЛОГИЯСЫ ТУРАЛЫ МӘСЕЛЕГЕ.....245

САЯСАТТАНУ

Б. Сатершинов, А. Әбдіраманова

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ДІН: ОТАРЛАУ МЕН КЕҢЕСТЕНДІРУ САЯСАТЫНДАҒЫ
САБАҚТАСТЫҚ.....252

Б.М. Сейидов, Р. Мирзаде

ӘЗІРБАЙЖАННЫҢ ЖАҢА КОНТИНЕНТКЕ ҚОЛ ЖЕТКІЗУ СТРАТЕГИЯСЫ.....261

СОДЕРЖАНИЕ

ЭКОНОМИКА

С.У. Абдибеков, Г.Ф. Шинет, А.А. Куралбаев АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ И ПОДДЕРЖКИ АЛЬТЕРНАТИВ ЛИЧНОГО ПОДСОБНОГО ХОЗЯЙСТВА ЗА РУБЕЖОМ.....	6
Г.Р. Байтаева, Ж.Б. Кенжин, М.Б. Султанова, Г.М. Каппасова, А. Азимхан НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО И МЕСТНОГО УПРАВЛЕНИЯ.....	15
С.Х. Бейсембекова, М.Р. Сихимбаев, Д.Р. Сихимбаева ПРИОРИТЕТЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ НЕДРОПОЛЬЗОВАНИЕМ КАЗАХСТАНА.....	21
А.Т. Бектурова, Л.М. Сембиева, А.М. Петров ПРАКТИКА ПРИМЕНЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ АУДИТА И ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ.....	27
Д. Джамшиди, Р. Досжан, А. Сабидуллина НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ИСЛАМСКОГО ФИНТЕХА: МАЛАЙЗИЯ И ЦЕНТРАЛЬНАЯ АЗИЯ.....	37
К.В. Кошкимбаева, Е. Оразбек СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ КОСВЕННЫХ НАЛОГОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	44
Н.Н. Нурмухаметов, А.А. Апышева, А.Б. Темирова ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ЭКОНОМИКЕ И УПРАВЛЕНИИ КАК СТРАТЕГИЧЕСКИЙ ВЕКТОР РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА В КОНТЕКСТЕ ЦИФРОВОЙ ПОВЕСТКИ ЕАЭС.....	51
К.Г. Садвакасова, А.М. Нургазина, А.З. Нурмагамбетова, Г.Е. Касенова АНАЛИЗ ФИНАНСОВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ И УСТОЙЧИВОСТИ АВИАЦИОННОЙ ОТРАСЛИ КАЗАХСТАНА В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ.....	61
Г.С. Мукина, С.Ч. Примбетова, Д.З. Айгужинова, С.К. Жетпысбаев, Н.К. Машрапов ПРОБЛЕМЫ ВЛИЯНИЯ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА И УПРОЩЕННОЙ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ НА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ГОСУДАРСТВА.....	69
Б.М. Тасыбай, С.К. Тажикенова, Г.Б. Алина, А.К. Жунусова, Ева Чеш АНАЛИЗ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ В СФЕРЕ ГЧП В 2016-2021 ГОДАХ В КАЗАХСТАНЕ.....	75
В. Шебанин, О. Довгаль, Н. Разливаева, У. Андрусив ВЛИЯНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА НА РАЗВИТИЕ «ОСТРОВНЫХ СТРАН».....	83
Б.М. Шукурова, М.Г. Кайыргалиева, Ш.М. Бухарбаев, Г.Н. Актайлакова, Г.Е. Керимбек ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ЗАТРАТАМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ.....	90

ПЕДАГОГИКА

Р.Т. Абдраимов, Б.С. Уалиханова, Т.А. Турмамбеков ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО НАПРАВЛЕННЫХ ЛАБОРАТОРНЫХ РАБОТ ПО РАЗДЕЛУ «ЭЛЕКТРОДИНАМИКА» ШКОЛЬНОГО КУРСА ФИЗИКИ.....	98
---	----

Ф.Б. Бабаханов, Питер Жак, Ш.С. Сұлтанбеков, А.Е. Абуов, А.С. Джумабаева УПРАВЛЕНИЕ КАЧЕСТВОМ ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	106
М. Баймурат, Р.Ж. Муканова, О.С. Ачкинадзе, М.К. Еркибаева, Т.А. Аубакиров ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ МЕТОДИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ХИМИИ В ШКОЛЕ.....	112
О. Васюк, С. Выговская, Е. Гулак, М. Малыш, В. Шусть ПАТРИОТИЗМ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ: ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ И СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ.....	118
О.С. Жубай, Т.Б. Рамазанов, А.Б. Шормакова ПРИНЦИПЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ГРАММАТИЧЕСКОГО КОНЦЕПТА «ЗАЛОГА» В КОГНИТИВНОМ АСПЕКТЕ.....	125
А.Е. Исмагулова, Г.М. Ракишева, А.К. Калымова, Р.Л. Калимжанова НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	134
А.К. Кыпшакбаева, А.Х. Давлетова, Б.Б. Қашқынбай, Б.К. Сактаганов, Е.Т. Ергешов ВНЕДРЕНИЕ ИНТЕГРИРОВАННОЙ МОДЕЛИ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНФОРМАТИКИ И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....	140
Г.С. Махарова, С.А. Нуржанова, А.Т. Акжолова ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АУТЕНТИЧНЫХ МАТЕРИАЛОВ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ.....	147
С.Н. Рысқалиев, А.Б. Дошыбеков, Р.В. Кензикаев, Т.Х. Алиев, А. Туксанбаев. НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ.....	154
А.Ж. Сапаргалиева, Д.Е. Муратбекова ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ РЕЧЕВОЙ АКТИВНОСТИ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.....	162
Г. Сейдалиева, Л. Койшигулова, М. Сиротова., А. Бейсекүл, Э. Синтия ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ И ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ИНТЕРЕСА НА ОСНОВЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	168
Н.Б. Сейсекеева, Я. Бирова, Ж.Н. Бисенбаева, Л.Ш. Арипбаева, Ш.К. Тухмарова НОВЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ.....	173
Г. Смагулова, Б.У. Отеген ОБУЧЕНИЕ КАЗАХСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ НА ОСНОВЕ ЦЕННОСТЕЙ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ.....	179
Е.В. Фомичова, В.Д. Шинкарук, Т.О. Олефиренко, С.В. Курбатов, Е.В. Шульга ВЗАИМООТНОШЕНИЯ УЧЕНИКА И УЧИТЕЛЯ КАК ФАКТОР, ВЛИЯЮЩИЙ НА СТЕПЕНЬ БУЛЛИНГ-ВИКТИМИЗАЦИИ В ШКОЛАХ.....	187

ФИЛОЛОГИЯ

- А. Аманбаева, А. Фазылжанова**
ТЕРМИНЫ КАЗАХСКОГО ЭТИКЕТА: ФОРМУЛЬНОСТЬ ТРАДИЦИОННЫХ ВЫРАЖЕНИЙ
В КАЗАХСКОМ ЭТИКЕТЕ (НА ОСНОВЕ ПОЭТИКИ ЖЫРАУ).....193
- Б.И. Нурдаулетова**
РУСИЗМЫ В ЯЗЫКЕ КАШАГАН ЖЫРАУ КУРЖИМАНУЛЫ.....200
- А. Сейдикенова, А. Бақытов, А. Абирова**
СТРАТЕГИИ ПЕРЕВОДА ОФИЦИАЛЬНЫХ ДОКУМЕНТОВ И ЮРИДИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ
И ВОЗНИКАЮЩИЕ ПРОБЛЕМЫ ПРИ ПРОЦЕССЕ ПЕРЕВОДА.....209

ЮРИСПРУДЕНЦИЯ

- А. Акмамык, Д.Н. Айтжанова, М.С. Айдашев, А.Т. Ахмадиева, Г.К. Кенжетева**
РЫНОЧНЫЕ МЕХАНИЗМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СВОБОДНОЙ КОНКУРЕНЦИИ.....216
- А.Ю. Нестеров**
ПРОЦЕССУАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ НАЗНАЧЕНИЯ И ОСВОБОЖДЕНИЯ ОТ УГОЛОВНОГО
НАКАЗАНИЯ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ: УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ АСПЕКТ.....221
- С.Р. Семенов, Н.С. Семенов**
РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ОТНОШЕНИЙ НА ОСНОВЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ
ИНТЕГРАЦИИ В ЕАЭС.....228

ИСТОРИЯ

- Б. Гайнуллинова**
ЭТНО-ДЕМОГРАФИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ЦЕНТРАЛЬНОГО КАЗАХСТАНА
В 1926-1939 ГОДЫ.....235
- М.К. Жумангалиев**
К ВОПРОСУ ОБ ЭТИМОЛОГИИ НАЗВАНИЙ КЫПЧАКОВ.....245

ПОЛИТОЛОГИЯ

- Б. Сатершинов, А. Абдираманова**
РЕЛИГИЯ В КАЗАХСТАНЕ: ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ В ПОЛИТИКЕ КОЛОНИАЛИЗМА
И СОВЕТИЗАЦИИ.....252
- Б.М. Сеидов, Р.Р. Мирзаде**
СТРАТЕГИЯ ДОСТУПА АЗЕРБАЙДЖАНА К НОВЫМ КОНТИНЕНТАМ.....261

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Редакторы: *М.С. Ахметова, А. Ботанқызы, Р.Ж. Мрзабаева, Д.С. Аленов*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадырановой*

Подписано в печать 10.02.2022.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

17,5 п.л. Тираж 300. Заказ 1.